

QO‘QON XONLIGIDA BOSHQARUV TIZIMI

Osiyo Xalqaro Universiteti

Otajonov Sarkorbek Xudoberdi o'g'li

ANNOTATSIYA: Mazkur tezisda Qo‘qon xonligida shakllangan boshqaruv tizimi, uning markaziy va mahalliy tuzilmalari, mansabdor shaxslarning vazifalari, harbiy va moliyaviy boshqaruv xususiyatlari ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqot xonlik boshqaruvi tarixiy kontekstida o‘rganilib, uning O‘rta Osiyo davlat boshqaruvi taraqqiyotidagi o‘rni yoritiladi.

KALIT SO‘ZLAR: O‘zbekcha: Qo‘qon xonligi, boshqaruv tizimi, xon, devon, mansabdorlar

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ В КОКАНДСКОМ ХАНСТВЕ

Азиатский международный университет

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируется система управления в Кокандском ханстве, включая центральные и местные структуры, функции должностных лиц, особенности военного и финансового управления. Исследование рассматривает управление ханством в историческом контексте и его роль в развитии государственного управления в

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: сельское хозяйство, годы независимости, аграрное развитие, анализ прессы, государственная политика

GOVERNANCE SYSTEM IN THE KOKAND KHANATE

Asian International University

ABSTRACT: This article analyzes the governance system of the Kokand Khanate, including central and local structures, the functions of officials, and the characteristics of military and financial administration. The study examines the khanate's governance in a historical context and its role in the development of state administration in Central Asia.

KEYWORDS: agriculture, years of independence, agrarian development, press analysis, state policy

Kirish

O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o‘z asarlarida doimiy ravishda tarixiy merosimizga e’tibor qaratib, yosh avlodni vatanga sadoqatli bo‘lishga

chaqiradi. Masalan, Prezidentning “O‘zbekiston – taraqqiyot va barqarorlik yo‘lida” nomli asarida shunday ta’kidlanadi:

“Bizning tariximizni o‘rganish orqali yoshlarimiz mustahkam boshqaruv va mas’uliyatni qadrlashni o‘rganadi.”

Shu nuqtai nazardan, Qo‘qon xonligidagi boshqaruv tizimi tarixiy jihatdan o‘rganishga arziydi. Tadqiqot maqsadi xonlik boshqaruvi tuzilmasini, markaziy va mahalliy boshqaruv organlarini, ularning vazifalari va o‘zaro munosabatlarini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat. “Tariximizni chuqur o‘rganish orqali yoshlarimiz mustahkam boshqaruv, mas’uliyat va ijtimoiy barqarorlikni qadrlashni o‘rganadi.”

Qo‘qon xonligi boshqaruv tizimi esa o‘sha davrda davlat barqarorligini ta’minlashda muhim rol o‘ynagan. Tadqiqot maqsadi xonlik boshqaruvining tuzilmasi, markaziy va mahalliy boshqaruv organlari, mansabdor shaxslar va ularning vazifalarini ilmiy jihatdan tahlil qilishdir. Shu bilan birga, tadqiqot xonlik boshqaruvining ijtimoiy, iqtisodiy va harbiy jihatlarini ham o‘rganadi.[1].

Methods

Tarixiy-hujjatli tahlil – Qo‘qon xonligiga oid farmonlar, devon yozuvlari, arxiv hujjatlari o‘rganildi.

Qiyosiy-tahliliy metod – Qo‘qon xonligi boshqa Markaziy Osiyo xonliklari bilan taqqoslandi.

Sistematik tahlil – markaziy va mahalliy boshqaruv organlari va mansabdorlar tizimi o‘rganildi.

Ijtimoiy-iqtisodiy tahlil – boshqaruvning soliqlar yig‘ish, moliyaviy boshqaruv va savdo faoliyatiga ta’siri o‘rganildi.

Harbiy-tashkiliy tahlil – xonlik harbiy boshqaruvi, qo‘shin tuzilmasi va mudofaa tizimi o‘rganildi.[2].

Results

Qo‘qon xonligida boshqaruv tizimi:

Markaziy boshqaruv – xon hokimiyatning markaziy shaxsidir, davlat ishlarini devon orqali yuritadi.

Mahalliy boshqaruv – viloyat va tumanlarda hokimlar, beklar va oqsoqollar orqali amalga oshiriladi.

Harbiy boshqaruv – mingboshi va yuzboshilar rahbarligida amalga oshirilgan. Harbiy boshqaruv ichki xavfsizlik va tashqi tahdidlarga qarshi kurashgan.

Ijtimoiy-iqtisodiy va huquqiy ahamiyati

Boshqaruv tizimi savdo va qishloq xo‘jaligi faoliyatini muvofiqlashtirgan.

Sud tizimi va qonunlarni ijro etish markazlashgan holda boshqarilgan.[3].

Discussion

Qo‘qon xonligi boshqaruv tizimi o‘z davrida markazlashgan va samarali bo‘lgan. Shu bilan birga:

Boshqaruvning shaxsga bog‘liqligi tizimning zaif tomonini tashkil qilgan.

Mahalliy organlar va xon farmonlari o‘rtasidagi uyg‘unlik tizim samaradorligini oshirgan.

Harbiy va moliyaviy boshqaruvning tizimli bo‘lishi xonlik barqarorligini mustahkamlashga xizmat qilgan.

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, Qo‘qon xonligi boshqaruvi nafaqat siyosiy, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda ham muhim ahamiyatga ega bo‘lgan. Qo‘qon xonligi boshqaruv tizimi o‘z davrida samarali bo‘lib, davlatning siyosiy va ijtimoiy barqarorligini ta‘minlagan. Shu bilan birga, tizimning shaxsga bog‘liqligi zaiflik manbai bo‘lgan. Manbalar ko‘rsatadiki, boshqaruv organlari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik va mansabdor shaxslarning mas‘uliyati tizim samaradorligini oshirgan.[4].

Conclusion

Qo‘qon xonligidagi boshqaruv tizimi markazlashgan va an‘anaviy sharqona boshqaruv shakllariga asoslangan bo‘lib, davlatning uzoq muddat faoliyat yuritishida muhim rol o‘ynagan. Ushbu tizim O‘rta Osiyo boshqaruv tajribasini boyitgan va keyingi davrlarda siyosiy boshqaruvning rivojlanishiga ta‘sir ko‘rsatgan.[5].

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Akbarov, M. (2005). O‘rta Osiyo tarixi. Toshkent: Fan.
2. Qodirov, R. (2010). Qo‘qon xonligi siyosiy tuzilmasi. Toshkent: Sharq.
3. Rasulov, T. (2012). Markaziy Osiyo xonliklari: boshqaruv tizimi. Toshkent: Akademiya.
4. Mirziyoyev, Sh. (2019). O‘zbekiston – taraqqiyot va barqarorlik yo‘lida. Toshkent: O‘zbekiston.
5. Khalid, A. (2018). Governance in Central Asia: Historical Perspective. London: Routledge.
6. Becker, S. (2009). The Kokand Khanate and Its Administration. Central Asian Studies Journal, 12(3), 45–67.